

Kirkkoturva auttamiskeinona ja yhteiskunnallisena vaikuttamisena

Talvikki Ahonen

Nykyaikainen kirkkoturva Suomessa. Joensuu: University of Eastern Finland. 2019.

Talvikki Ahosen mielenkiintoinen, keväällä 2019 ilmestynyt yhteiskuntatieteellinen väitöskirja käsittelee kirkkoturvaa Suomessa. Väitöskirja koostuu kolmesta osajulkaisusta ja niin sanotusta kapasta. Väitöskirjan teon osuminen juuri 2015–2016 tapahtuneen turvapaikanhakijoiden määrän kasvuun Euroopassa antaa tutkimukselle oivallisen kontekstin. Tätä kontekstia oli mahdollista tarkastella sekä kansallisen muuttuvan maahanmuuttopolitiikan kannalta että kirkkojen reaktioina eri Euroopan maissa. Turvapaikanhakijoiden määrän kasvu ja kiristynyt maahanmuuttopolitiikka synnyttivät reaktioita kirkoissa ja niiden kannanotoissa erityisesti inhimillisen turvapaikapolitiikan puolesta - mutta myös vastaan, kuten on käynyt paikoin Itä-Euroopassa.

Ahonen näkee kirkkoturvan auttamiskeinona, jonka avulla kirkot pyrkivät estämään henkilön maasta poistaminen tilanteessa, jonka kirkot arvioivat epäoikeudenmukaiseksi tai epäinhimilliseksi. Tässä hän seuraa Suomen ekuumeenisen neuvoston vuonna 2007 laatimaa ohjeistusta kirkkoturvasta. Ohjeistus uudistui samoihin aikoihin Ahosen väitöskirjan valmistumisen kanssa. Ahonen kuvaa kirkkoturvaa sekä mikro- että makrotason diakoniana, jolloin henkilön tässä ja nyt saama apu edustaa mikrotasoa ja laajempi yhteiskunnallinen vaikuttaminen makrotasoa.

Tutkimuksessaan Ahonen kysyy, kuinka suomalainen kirkkoturvakäytäntö on muotoutunut ja millaisia keskinäisiä ja sisäisiä jännitteitä ja suhteita keskeisimpien kirkkoturvatilanteissa olevien toimijoiden piirissä on havaittavissa. Teoreettisena lähtökohtana Ahonen tarkastelee turvallistamisen ja kri-

minalisoinnin prosesseja, jotka kirkkoturvassa ovat jännitteinä sisäänkirjoitetuina. Osalukuja ei ole rakennettu vastaamaan yhteen tutkimuskysymykseen, vaan tieto karttuu eri osa-artikkeleissa. Tutkimusaineisto on monipuolinen. Ahonen on haastatellut sekä kirkkoturvaa tarjonneiden seurakuntien edustajia että turvassa olleita. Lisäksi hän käyttää aineistonaan mediakirjoitetta kirkkoturvan ympärillä. Tutkimusmenetelminä hän on käyttänyt sisällön analyysiä (osajulkaisu 1), teoriaohjautuvaa analyysiä (osajulkaisu 2) ja argumentaatioanalyysiä (osajulkaisu 3).

Tutkimukselliset teemat ovat nähtävillä väitöskirjan kolmessa osajulkaisuissa, joista ensimmäinen (Kirkkoturvainstituution muotoutuminen Suomessa. Uskontotutkija (7)1/2018) käsittelee nykyaikaisen kirkkoturvan muotoutumista ja luo siten perustan koko tutkimukselle. Siinä kirkkoturvan nähdään muotoutuneen tilanteiden syntyminen kautta mallinaan kansainväliset tapaukset ja taustanaan vanha antiikinaikainen perinne temppeleturvas- ta. Kirkkojen tarjoamaa turvaa tulkitaan paitsi karitatiivisena apuna ihmisen vaikeassa tilanteessa myös erityisesti kannanottona valtion harjoittamaa maa- hanmuuttopolitiikkaa kohtaan. Sen tulkitaan paikkaavan myös sitä instituti- onaalista vajetta, joka paperittomaksi jääneen henkilön kohdalla eskaloituu ja johon hyvinvointiyhteiskunta reagoi viiveellä.

Toisessa osajulkaisussa (Seurakunnat kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden tukena: Kirkkoturvatoiminnassa sovelletut strategiat. Diakonian tutkimus 1/2018) Ahonen käsittelee sitä konkreettista tukea, jota kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneet kirkoilta ovat saaneet. Tässä luvussa tulee vah- vasti esille kirkkoturvaa tarjonneiden ääni. Myös turvaa saaneiden ääni tulee näkyviin, mutta sitä olisi suonut kuulla enemmänkin, vaikka Ahonen on pe- rustellut turvaa saaneiden äänen vähäistä käyttöä eettisesti hyvin. Erityiseen huomioon nousevat turvan tarjoamiseen valitut strategiat: paljastaminen, sa- lassapitäminen ja paikallisen avoimuuden strategia, joista viimeisin on Aho- sen tutkimusaineistosta nouseva strategia. Taustalla olevat tapaukset liittyvät turvapaikkamenettelyn virheisiin tai puutteisiin, perheenyhdistämisen ongel- miin sekä kyseenalaisiin palautuksiin.

Verrattuna muiden maiden kirkkoturvaan suomalainen toimintatapa, pai- kallinen avoimuus, on säyseä ja siinä korostuu poliittisen kannanoton lisäk- si myös kumppanuus ja sillan rakentaminen. Varsinaista piilottamista ei ole, mutta sitä voi näkyä passiivisuudessa viranomaisiin päin. Paljastavassa toi- mintatavassa sen sijaan voi olla kärjistävää vastakkainasettelua, jolloin me-

dian avulla haetaan ratkaisua tilanteeseen. Myös valtion edustajien reagointi mediassa on vaihdellut sen mukaan, minkä strategian kanssa on oltu tekemisissä. Paperittomuuden kasvaminen suomalaisessa yhteiskunnassa on Ahosen mukaan muuttanut kirkkoturvan muotoja muun diakonisen auttamisen suuntaan. Muuttunut turvapaikkapolitiikka asettaa siten myös kirkkoille uusia haasteita etsiä keinoja ihmisten auttamiseksi.

Toinen osajulkaisu on kirkkoturvaa tarjoavan tai harkitsevan seurakunnan työntekijän näkökulmasta mielenkiintoisin ja samalla helppolukuisin. Sen avulla on mahdollista etukäteen valmistautua niihin haasteisiin, joita kirkkoturvan tarjoaminen voi tuottaa sekä vertailla omia mahdollisia kokemuksiaan.

Kolmas osajulkaisu (Valtio valtiossa ja virkamiehet saarnastuolissa: Kirkkoturva julkisessa keskustelussa vuosina 2007–2010 ja 2015–2018. Poliitiikka 2/2019) tarkastelee kirkkoturvasta käytyä julkista keskustelua. Ahonen löytää keskustelusta erilaisia argumentaatioluokkia, jotka liittyvät eri auktoriteettien välisiin suhteisiin, lakiin ja moraaliiin, turvallisuuteen sekä uskontoon. Ahosen mukaan kirkot ovat aktiivisia yhteiskunnallisia vaikuttajia, jotka pyrkivät vaikuttamaan mielipiteisiin eri tavoin. Yhteiskunnallisen ilmapiirin muutoksesta kiinnostuneelle artikkeli tarjoaa hyvän kuvan siitä, miten suhtautuminen kirkkoturvaan ja laajemmin kirkkoon on kahden tarkasteluajan välillä muuttunut. Kun ensimmäisenä ajanjaksona syntyi runsasta keskustelua, jossa oli kiivastakin keskustelua puolesta ja vastaan, on jälkimmäisen jakson kohdalla kärki siirtynyt kirkkoturvasta enemmänkin kirkkojen tekemään työhön turvapaikanhakijoiden parissa yleisesti.

Ahosen tutkimus on poikkitieteellinen, vaikka asemoituukin yhteiskuntatieteisiin. Ahonen näkee tutkimuksensa osana kriittistä perinnettä, onhan aihekin jo kriittinen, kuten hän sanoittaa: ”aihe itsessään problematisoi muun muassa kirkko-valtio-suhteiden luonnetta, uskonnollisen sfäärin suhdetta poliittiseen sfääriin ja paperittomien asemaa ennen muuta rakenteellisena tekijänä”.

Ahonen näkee kirkkoturvainstituution syntyneen Suomessa legitimoimaan jo olemassa olevaa toimintaa. Sen tarkoituksena ei ollut niinkään toiminnan rajaaminen vaan laajentaminen tilanteissa, joissa muut keinot eivät riitä. Hän kuvaa kirkkoturvaa eräänlaisena manifestina, jossa pyritään yhtäältä rajoittamaan viranomaisten toimintaa ja toisaalta vahvistamaan seurakuntien vaikutusmahdollisuuksia. Useilla paikkakunnilla myös ekumeeninen yhteistyö vahvistui kirkkoturvatapausten tiimoilta. Ahosen mukaan instituution laaje-

nemistä rajaa kuitenkin se, että jotkut seurakunnat ovat ”erikoistuneet” kirkkoturvaan samalla kun toisissa sitä ei ole lainkaan.

Kaiken kaikkiaan Talvikki Ahosen väitöskirja on lukuelämys, joka tuottaa tietoa ja jäsentää kirkkoturvainstituutiota muuttuvassa maahanmuuttopoliittisessa tilanteessa. Se tarjoaa paitsi ajankuvaa, myös tutkimuksellisesti mielenkiintoisia ratkaisuja. Kieli on usein akateemiselle tutkimuskielelle tyypillistä ja saattaa haastaa siihen vihkiytymätöntä lukijaa. Sen kynnyksen ylittäminen on kuitenkin vaivan arvoista!

Ulla Siirto